

บทที่1

บทนำ

ความสำคัญและที่มาของปัญหา

ภูมิปัญญาท้องถิ่น ถือเป็นองค์ความรู้ของชาวบ้านที่เกิดจากการสั่งสม ผ่านกระบวนการคิด ลงมือทำ แล้วนำมาสร้างเป็นองค์ความรู้ ซึ่งหน้าที่ของคนรุ่นใหม่ต้องสามารถต่อยอด และถ่ายทอดให้แก่คนรุ่นต่อ ๆ ไป โดยมีความเชื่อมโยงแบบบูรณาการ นำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างเป็นสุข โดยภูมิปัญญานี้ถือว่าเป็นสินทรัพย์ของประชาชนและชุมชนอันเป็นพื้นฐานหรือทุนทางสังคมของชุมชนและถือเป็นสมบัติของชุมชน

ดังนั้นภูมิปัญญาท้องถิ่นจึงเป็นสิ่งที่ประเมินมูลค่ามิได้ และเพื่อมิให้ภูมิปัญญาท้องถิ่นสูญหายไปจากสังคม หรือเป็นเพียงบทเรียนที่จารึกไว้ในตำนานเพียงเท่านั้น ผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งทางตรงและทางอ้อมควรจะมีบทบาทในการส่งเสริม สนับสนุน กิจกรรมที่สอดคล้องกับความต้องการและเกิดจากการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนน่าจะเป็นกลไกการขับเคลื่อนที่สำคัญสำหรับการจุดประกายความคิด ความหวงแหนตลอดจนความภาคภูมิใจในภูมิปัญญาท้องถิ่นของตน จากการสำรวจข้อมูลเบื้องต้นชี้ให้เห็นว่าเยาวชนรุ่นใหม่ส่วนมาก ไม่มีความสนใจหรือความสนใจน้อยมากที่จะสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นของตนเอง การมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ระหว่างคนในชุมชนยังขาดความต่อเนื่อง หรือไม่มีกิจกรรมที่เน้นรูปธรรมที่สามารถดึงดูดใจเยาวชนรุ่นใหม่ให้เข้าไปมีส่วนร่วมในการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างจริงจังเท่าที่ควร อนึ่งผู้ที่มีความสามารถในการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นเองก็ไม่ยินดีที่จะถ่ายทอดให้กับคนอื่นที่ไม่ใช่ลูกหลาน ดังนั้นจึงต้องดึงคนในชุมชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการสืบสานภูมิปัญญาอย่างจริงจัง ด้วยความสนใจและตั้งใจที่จะเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีอยู่ในชุมชนอย่างจริงจัง

ในฐานะที่คณะบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี ได้จัดทำโครงการบริการวิชาการแก่ชุมชนมาโดยตลอด จึงทำให้ทราบข้อกังวลของคนในชุมชน เช่น ชุมชนองค์การบริหารส่วนตำบลหนองซอน และ ชุมชนองค์การบริหารส่วนตำบลไร่โน้ย อำเภอเมืองอุบลราชธานี สะท้อนให้เห็นว่าผู้คนในชุมชนต้องการให้มีการพัฒนาศักยภาพทางการเงิน เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนในแต่ละที่ ผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรม OTOP อันได้แก่ ผ้าไหมพื้นเรียบ ผ้าไหมกาบบัว น้ำส้มควั่นไม้เมี่ยงมูล และผ้าฝ้ายกาบบัว เป็นต้น โดยมุ่งสร้างและบูรณาการองค์ความรู้ทางการบัญชี การบริหารจัดการ ทุน และผลตอบแทน และภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อสนับสนุนการพัฒนาอีสานใต้ โดยใช้กลุ่มเยาวชนนักศึกษาที่อยู่ในพื้นที่เข้าศึกษาผลิตภัณฑ์ ทางวัฒนธรรม ของตนเอง มีส่วนร่วมกับชุมชนในการวิเคราะห์ต้นทุน

และผลตอบแทน โดยนำความรู้ที่ตนเองศึกษามาประยุกต์ใช้ให้เกิดการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ซึ่งจะเกิดประโยชน์สูงสุดทั้ง นักศึกษา นักวิจัย ผู้สนใจทั่วไป

คณะผู้วิจัยจึงเห็นสมควรเสนอโครงการวิจัยนี้ขึ้น เพื่อมุ่งเน้นการพัฒนาเพื่อยกระดับประสิทธิภาพการบริหารจัดการด้านการเงินของการผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมของจังหวัดอุบลราชธานี ที่ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วม (Participation Action Research) ของทุกภาคส่วน ไม่ว่าจะเป็นภาครัฐ ภาคเอกชนและชุมชน ตลอดจนนักท่องเที่ยว เพื่อตอบสนองนโยบายยุทธศาสตร์การวิจัยของชาติ ซึ่งหากผลิตภัณฑ์ชุมชนมีการพัฒนาศักยภาพให้คงอยู่ จะส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาในด้านอื่น ๆ เช่น การท่องเที่ยว ซึ่งจะสนับสนุนในด้านการวิจัยเพื่อการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยว การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนและการมีส่วนร่วมของชุมชนกับการพัฒนาการท่องเที่ยว เนื่องจากเชื่อว่ากระบวนการมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการที่จะช่วยพัฒนา ส่งเสริมและยกระดับศักยภาพของชุมชน อีกทั้งช่วยในการวิเคราะห์ ค้นหาแนวทางการสร้างมูลค่าเพิ่มของผลิตภัณฑ์ เพื่อให้เกิดความภาคภูมิใจในการมีส่วนร่วมบริหารจัดการและอนุรักษ์ภูมิปัญญาเพื่อพัฒนาและส่งเสริมให้เป็นมรดกแก่เด็กและเยาวชนรุ่นต่อไป

วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาศักยภาพทางการเงินของผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรม (OTOP) ภูมิปัญญาแต่โบราณ ในจังหวัดอุบลราชธานี
- 2) เพื่อศึกษาเปรียบเทียบศักยภาพทางการเงินของผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรม (OTOP) ภูมิปัญญาแต่โบราณ ในจังหวัดอุบลราชธานี
- 3) เพื่อเสนอแนะเชิงนโยบายการบริหารจัดการผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อความยั่งยืน อันเป็นประเด็นสำคัญ ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ที่สอดคล้อง กับแผนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. การใช้ประโยชน์จากผลงานวิจัย

1. เพิ่มองค์ความรู้ในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทน โดยองค์ความรู้ที่ได้จากโครงการวิจัยเป็นพื้นฐานที่นำไปขยายผลสำหรับงานวิจัยต่อเนื่อง
2. ได้ข้อมูลเพื่อกำหนดกลยุทธ์การบริหารจัดการต้นทุน และกำหนดนโยบายการส่งเสริมการขายของกลุ่มผลิตภัณฑ์โดยการทดสอบความเคลื่อนไหวของการเปลี่ยนแปลงในสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา
3. ได้แนวทางในการพัฒนาศักยภาพทางการเงิน และการวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรม (OTOP) ภูมิปัญญาแต่โบราณ ในจังหวัดอุบลราชธานี

4. ได้ข้อมูลเบื้องต้นที่เป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรม ที่จะผลักดันและส่งเสริมให้แหล่งท่องเที่ยว ยึดถือปฏิบัติเกี่ยวกับบูรณะสถานที่ท่องเที่ยวเพื่อเพิ่มมูลค่าแก่องค์กร
5. ใช้เป็นแนวทางในการประเมินประสิทธิภาพการดำเนินงานของผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมในจังหวัดอุบลราชธานี
6. นักวิจัย ผู้ประกอบการ และหน่วยงานภาครัฐและเอกชนได้รับการถ่ายทอดแนวคิด เทคนิคระหว่างกัน
7. ผลการวิจัยจะเป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอนในหลักสูตรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทน โดยได้องค์ความรู้ใหม่และข้อมูลที่สำคัญด้านการพัฒนาการบริหารจัดการธุรกิจ

2. หน่วยงานที่จะนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. ผู้ประกอบการ SMEs หรือกลุ่มผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมกลุ่มอื่น ๆ ในประเทศไทย มีตัวแบบในการเรียนรู้ถึงต้นทุนและผลตอบแทน และแนวปฏิบัติในการบัญชีบริหารเพื่อการจัดการกับผลการดำเนินงาน เพื่อเป็นแนวทาง รวมถึงแนวปฏิบัติที่มาเป็นกรอบในการกำหนดวิสัยทัศน์ และพันธกิจของกิจการ
2. ผลการวิจัยจะเป็นรากฐานแห่งความเข้าใจและเป็นแนวทางในการเสนอนโยบายแก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ที่ให้ความสำคัญต่อการบูรณะและรักษาไว้ซึ่งผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรม เพื่อเพิ่มมูลค่าแก่วัฒนธรรมภูมิปัญญาแต่โบราณ และรักษาไว้ซึ่งวัฒนธรรม
3. ผลการวิจัย เป็นแนวทางให้หน่วยงานเอกชน ให้ตระหนักถึงความสำคัญในเรื่องการบูรณะผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรม เพื่อสร้างความพึงพอใจให้กับนักท่องเที่ยว เกิดการท่องเที่ยวซ้ำ ส่งผลทางอ้อมให้เศรษฐกิจใกล้เคียง มีความเจริญเติบโตตามไปด้วย

ขอบเขตของโครงการวิจัย

ประเด็นในการศึกษาการพัฒนาศักยภาพทางการเงินของของผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมในจังหวัดอุบลราชธานี เพื่อการพัฒนาเชิงสร้างสรรค์อย่างยั่งยืน มีขอบเขตของการวิจัย ประกอบด้วย

1. การใช้กระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) เพื่อค้นหาศักยภาพทางการเงิน ต้นทุนและผลตอบแทนของผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรม OTOP ภูมิปัญญาแต่โบราณ ในจังหวัดอุบลราชธานี
2. การใช้กระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) เพื่อวิเคราะห์ปัญหา ตลอดจนประเมินศักยภาพทางการเงิน ต้นทุนและผลตอบแทน ว่าก่อให้เกิดการกระจายผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจในท้องถิ่นในรูปแบบใด และอย่างไรบ้าง โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก

3. การใช้กระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) เพื่อแก้ไขปัญหามาจาก 2 และค้นหาแนวทางสร้างศักยภาพทางการเงิน เพื่อลดต้นทุนและเพิ่มมูลค่าผลตอบแทน ที่สามารถกระจายผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจให้แก่คนในท้องถิ่น

4. การสรุปจากข้อ 1 ถึง 3 พร้อมทั้งวิเคราะห์เพื่อเสนอแนะนโยบายและแนวปฏิบัติที่ดีต่อการสร้างศักยภาพทางการเงิน เพื่อเพิ่มมูลค่าผลตอบแทนและลดต้นทุน ให้กับหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง

การกำหนดพื้นที่การวิจัย

1. พื้นที่การวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ ชุมชนที่มีผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรม ในจังหวัดอุบลราชธานี ได้แก่ ผลิตภัณฑ์ชุมชนทองเหลืองบ้านปะอาว และผลิตภัณฑ์สตรีจักสานไม้ไผ่บ้านหนองขอน

2. ขอบเขตประชากรในการวิจัย ผู้ประกอบการ/ชุมชนที่ประกอบกิจการ ผลิตภัณฑ์ชุมชนทองเหลืองบ้านปะอาว และผลิตภัณฑ์สตรีจักสานไม้ไผ่บ้านหนองขอน

3. ขอบเขตของกลุ่มตัวอย่าง การเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ประกอบการ/ชุมชนที่ประกอบกิจการผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรม ในจังหวัดอุบลราชธานี คือ ผลิตภัณฑ์ชุมชนทองเหลืองบ้านปะอาว และผลิตภัณฑ์สตรีจักสานไม้ไผ่บ้านหนองขอน ที่มีความพร้อมและมีความเต็มใจที่จะให้ความร่วมมือในการมีส่วนร่วมต่อการดำเนินงานวิจัย เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เจาะลึก มีความละเอียดในทุกด้านที่ศึกษาและมีประโยชน์ต่อการวิเคราะห์และสรุปผลที่ตรงกับความเป็นจริงมากที่สุดต่อไป จะประกอบด้วย

1) ผู้นำชุมชน ทั้งแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ ชุมชนละ 3 คน รวมทั้งสิ้น 6 คน เพื่อให้ได้ข้อมูลพื้นฐานของชุมชน โครงสร้างชุมชน กลุ่มภูมิปัญญาชาวบ้านในชุมชน ตลอดจนแนวทางในการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการประกอบกิจการผลิตภัณฑ์ชุมชนในปัจจุบัน

2) นักท่องเที่ยว / ลูกค้า เพื่อทำหน้าที่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการในธุรกิจผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรม โดยใช้คำถามแบบคำถามเปิด (Open Ended Question) เพื่อเปิดโอกาสให้กลุ่มตัวอย่างสามารถแสดงความคิดเห็นได้อย่างเต็มที่ โดยผู้วิจัยจะดำเนินการเก็บข้อมูลในส่วนของชุดแบบสอบถาม และคำถามแบบคำถามปิด (Close Ended Questions) โดยผู้วิจัยได้พิจารณาถึงขอบเขตคำตอบที่ต้องการ ซึ่งคำตอบที่กำหนดขึ้นนั้นจะได้มาโดยผ่านการศึกษาจากแหล่งข้อมูลต่างๆ ซึ่งผู้วิจัยจะส่งชุดแบบสอบถามให้แก่กลุ่มเป้าหมายอ่านและตอบคำถามด้วยตนเอง

4. ระยะเวลาในการศึกษา 1 ปี ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2556 – 2557

สมมติฐานงานวิจัย

สมมติฐานที่ 1 : กลุ่มผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรม (OTOP) ภูมิปัญญาแต่โบราณ ในจังหวัดอุบลราชธานี มีศักยภาพทางการเงิน

สมมติฐานที่ 2 : คุณภาพผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรม มีผลต่อกระบวนการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรม (OTOP) ในจังหวัดอุบลราชธานี

นิยามศัพท์เฉพาะ

ผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรม คือ ผลผลิตที่ได้จากภูมิปัญญาชาวบ้านในท้องถิ่น ซึ่งเกิดจากการเรียนรู้มาจากวิถีชีวิตประจำวันของชุมชน โดยสอดแทรกในพิธีกรรมต่าง ๆ เชื่อมโยงระหว่างธรรมชาติและวิถีชีวิตของชาวบ้าน

ศักยภาพทางการเงิน คือ ผลการปฏิบัติงาน หรือ ผลการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน โดยการประเมินค่าต้นทุนและผลตอบแทนจากการลงทุนของโครงการใด ๆ โดยเป็นการเปรียบเทียบผลประโยชน์หรือผลตอบแทน และต้นทุนของโครงการนั้น ๆ ด้วยเครื่องมือทางการเงิน

ระยะเวลาคืนทุน (Payback Period) หมายถึง ระยะเวลาที่จะได้รับผลตอบแทนสะสมจากโครงการลงทุนเท่ากับเงินที่จ่ายลงทุน หลักเกณฑ์ในการพิจารณาตัดสินใจควรเลือกโครงการที่มีระยะเวลาคืนทุนเร็วที่สุดเพราะจะทำให้ได้รับความเสี่ยงน้อยที่สุด

มูลค่าปัจจุบันสุทธิ (Net Present Value) คือ มูลค่าปัจจุบันของกระแสเงินสดที่จะได้รับในอนาคตหักเงินลงทุนสุทธิของโครงการ ณ อัตราต้นทุนของเงินทุนหรืออัตราผลตอบแทนขั้นต่ำ หลักเกณฑ์ในการพิจารณาตัดสินใจโดยวิธีนี้คือควรเลือกลงทุนในโครงการที่มีมูลค่าปัจจุบันสุทธินั้นมากกว่าศูนย์ และไม่ควรถูกลงทุนในโครงการที่มีมูลค่าปัจจุบันสุทธิน้อยกว่าศูนย์

อัตราผลตอบแทนภายใน (Internal Rate of Return) คือ อัตราผลตอบแทนที่ทำให้มูลค่าปัจจุบันของกระแสเงินสดรับทั้งหมดเท่ากับมูลค่าปัจจุบันของเงินสดจ่ายทั้งหมด หรือ หมายถึง อัตราผลตอบแทนที่ทำให้มูลค่าปัจจุบันของผลตอบแทนสุทธิของโครงการ (NPV) มีค่าเท่ากับศูนย์พอดี ซึ่งแสดงถึงความสามารถของเงินทุนที่จะก่อให้เกิดรายได้คุ้มกับเงินลงทุนของโครงการนั้นพอดี

การวิเคราะห์ความไหวตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของโครงการ (Sensitive Analysis) เป็นการวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงของปัจจัยที่มีผลกระทบต่อต้นทุนและผลตอบแทน ซึ่งจะมีผลกระทบต่อผลตอบแทนสุทธิของโครงการในที่สุด ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิเคราะห์ความไหวตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของโครงการ จะทำให้ผู้ประเมินโครงการทราบว่า หากมีตัวแปรใดที่ไม่เป็นไปตามที่ประมาณการไว้แล้วนั้น จะมีผลกระทบต่อผลตอบแทนสุทธิของโครงการอย่างไรบ้าง